

Handledning till danska jordeböcker och mantalslängder

De danska mantalslängderna kan nås via <https://www.sa.dk> "arkivalieronline" och "Lensrenskaper".

Exempel: För Fjärehärad år 1630 finns

<https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?epid=20167158#297568,61056896>.

Denna handledning är baserad på min tolkning av danska jordeböcker och mantalslängder såsom de är skrivna för Älvsåkers socken.

Jordeböckerna delades in i Leeg (båtlag?) där stora socknar som Tölö, Fjärås, Vallda och Onsala var indelade i två medan Älvsåker och Lindome bestod av var sitt.

Mantalslängderna delades in i fierdingar som kan gå över flera socknar. Exempelvis så bildar alla Älvsåkers och Tölös byar en fierding.

Under senare åren strax före 1645 så skrevs mantalslängderna för hela häradet, utan fierdingsindelning.

Kategorier

Mantalslängderna kategoriserades i:

- "Jordeigene gaarde" dvs Skattehemman [Hemmansnamn och huvudman anges]
Bara huvudmannens gård listas. Övriga gårdar som kan finnas på hemmanet listas bland Inderster (se nedan).
  1. Hela
  2. Halva
  3. Bol
- "Stedehemman" (Kloster-, Kyrko-, Krono-, och Frälsegårdar, samt vissa gårdar som senare blev frälsegårdar) [Hemmansnamn och "stedeman" anges]
Bara en "stedemans" gård listas. Övriga gårdar som kan finnas på hemmanet listas bland Inderster. Först listas Hele (1/1 mtl) sedan Halfue (1/2 mtl) gårdar i följande ordning:
  1. Hela
    - a. Skattehemman
    - b. Klosterhemman
    - c. Kyrkohemman
    - d. Kronohemman
    - e. Frälsehemman
  2. Halva
    - a. Skattehemman
    - b. Klosterhemman
    - c. Kyrkohemman
    - d. Kronohemman
    - e. Frälsehemman
- Fierdingsbol
- Inderster [Hemmansnamn och person anges]
Listordningen är:
  1. Hela
    - a. Skattehemman
    - b. Klosterhemman
    - c. Kyrkohemman
    - d. Kronohemman

Handledning till danska jordeböcker och mantalslängder

2. Halva
    - a. Skattehemman
    - b. Klosterhemman
    - c. Kyrkohemman
    - d. Kronohemman
  3. Frälsehemman
    - a. Hela
    - b. Halva
- Husmän [Hemmansnamn och person anges]
  - Ämbetsfolk utan avtal (skraddare, skomakare, smeder, etc) [Hemmansnamn och person anges]
  - Drängar [Hemmansnamn och person anges]
    - Full lön
    - Halv lön

Vissa mantalslängder listar bara skattegårdarna. Dessa kan då ha delats in i:

- Jordägande huvudmän (skattegård 1) [Hemmansnamn och huvudman anges i en tänkt "vänsterkolumn"]
- Jordägande Inderster (skattegård 2, 3, ..., n) [Personer listas i en tänkt "högerkolumn" och höjdcentrerade till huvudmannen]

Begrepp

Skattehemmanens huvudman varierade bland hemmanets gårdar. Dvs huvudmannen kunde skifta från ena gården till den andra under årens lopp.

Inderster/Indester kan vara:

- Skattebonde på gård(ar) inom hemmanet som (vid listans skapande) inte brukas av hemmanets huvudman.
- Stedebonde
- Yrkespersoner utan eget bruk (skraddare, skomakare, smeder, etc)
- Inhyses personer

Till en början tolkade jag indester=inhyses som att man först var inhyses son eller måg på gården för att sedan ta över gården och sedan sluta sin tid på gården som gammal inhyses. Men detta motsägs av att allt för många personer noterades som indester under samma tid. Det finns ingen möjlighet att ha så många inhyses på hemmanen och det stämde inte heller med vilka som var troliga efterträdare på gårdarna. Så, bland alla indester finns även gårdars brukare. Vissa personer kan noteras som indester under hela sin brukartid.